

Parken en Tuinen

Noord-Oost-Harz

100% afwisseling (Text im Rand)

Seite 2

Inhoud

Verschiedene Orte auf der Karte in Leserichtung..

Hessen (blz.22) voormalige Renaissance lusttuin

Halberstadt (blz.16) landschapspark Spiegelsberge

Drübeck (blz.10) kloostertuin

Wernigerode (blz.18) slottuin

Brocken (blz.21) Brockentuin

Blankenburg (blz.6) slottuin

Quedlinburg (blz.12) stiftstuin

Bad Suderode (blz.20) kuurpark

Rieder (blz.14) tuin van de Roseburg

Ballenstedt (blz.4) slotpark

Degenershausen (blz.8) landschapspark

Legende

Netwerk Gartenträume 4 – 19

Parken en tuinen 20 – 23

Andere aanbevelingen 24 – 27

Overzichtkaart Gartenträume in Saksen-Anhalt 28 – 29

Saksen-Anhalt en de 18^e eeuw 30 – 31

Waterpartijen, zeldzame plantensoorten, engelenbeeldjes en andere kunst, maar ook de landschapsarchitectuur zijn kenmerken van de parken, die onder het handelsmerk Gartenträume vallen en bijzondere waardering en aanbeveling verdienen.

Seite 3

Dat was een tuin, wondermooi,

Daar wild'ik lustig me verpozen;

Vele mooie bloemen zagen m'aan,

Ik had mijn vreugde d'r aan. (Heinrich Heine)

Over kronkelige paadjes gaan, indrukwekkende monumenten ontdekken, van bloesemkleuren en bloeivormen genieten – wandel eens door de tuinen en parken van de Noord-Oost-Harz!

Acht daarvan horen tot de 40 mooiste en belangrijkste, aangelegde tuinen van Saksen-Anhalt, die werden samengevoegd in het netwerk van historische en toeristische parken – Gartenträume. Ze tonen tuinkunst in haar meest veelzijdige vorm: van de tuin van een Middeleeuws klooster, via barokke tuinen en landschapstuinen, tot de moderne tuinen van deze tijd.

Net zo liefdevol aangelegd en verzorgd is het "Kurpark" in Bad Suderode, de voormalige Renaissance lusttuin in Hessen, de kloostertuin Michaelstein en de Brockentuin. Verder zijn er nog talrijke andere kleine en grote groenvoorzieningen in veel plaatsen, die niet onder de Gartenträume vallen.

Seite 4-5

Slotpark Ballenstedt

Het prachtige "Schlosspark" van 29 hectare groot werd in de tweede helft van de 18e eeuw aangelegd. Bijzonder aantrekkelijk is de historische waterpartij in de stijl van een Italiaans villapark naar een ontwerp van Peter Joseph Lenné, die bekend was als Pruisische tuin- en landschapsarchitect.

Er zijn bewijzen gevonden, dat hier al in de 16e eeuw tuinaanleg plaatsvond. Het huidige park gaat terug naar Friedrich Albert von Anhalt-Bernburg, die vanaf 1765 Ballenstedt als residentie koos.

Schlossplatz

06493 Ballenstedt

Tel: 039483/ 82556

Fax: 039483/ 82556

www.ballenstedt-information.de

schloss.ballenstedt-sz@t-online.de

Slot

Nov. t/m april di - zo 10.00 – 16.00 uur

Mei t/m okt. di – vr 10.00 – 16.00 uur

za - zo 10.00 – 17.00 uur

Museum

Nov. t/m april di – vr 10.00 – 16.00 uur

za – zo 10.00 – 12.00 uur

14.00 – 16.00 uur

Mei t/m okt. di – vr 10.00 – 16.00 uur

za – zo 10.00 – 12.00 uur

14.00 – 17.00 uur

Slotpark

Hele jaar vrij toegankelijk, geen kosten

Rondleidingen door park en slotmuseum op aanvraag

Tel: 039483/ 82556 of 96757

schloss.ballenstedt-sz@t-online.de

A slot Ballenstedt

B slottheater

C jachtslot “Röhrkopf”

D noordelijk terras met uitzichtpunt

E centrale waterpartij

F slotmolen (beeldhouwerij en galerie)

G leeuwenmonument

H “Schwedenstein”

I slotvijver

J klokkenvijver

K eendenvijver

L Frederike- gedenksteen

M museum “Wilhelm von Kugelgen”

N hotel

Seite 6-7

Slottuin Blankenburg (Harz)

Deze tuin van ca. 107 ha. bevindt zich in de directe omgeving van de historische binnenstad. In de terrassentuin bij het kleine slot staan uitnodigende bankjes langs de centrale waterpartij. Voor deze coulissen kunnen bruidsparen in de open lucht hun trouwceremonie houden. Achter een poortje in de stadsmuur zijn aansluitend de bergtuin met theehuisje en molen te vinden. De prinsessentoren kan als vakantiehuis worden gehuurd. De fazantentuin met de moderne, driedimensionale veren, het slotpark en de dierentuin ronden het geheel af. Boven dit alles torent majestueus het grote slot.

Schnappelberg 6

38889 Blankenburg (Harz)

Tel: 03944/2898

Fax: 03944/ 63102

www.blankenburg.de

touristinfo@blankenburg.de

Openingstijden terrassentuin, bergtuin en fazantentuin

April t/m sept. 9.00 – 21.00 uur

Okt. t/m maart 10.00 – 17.00 uur

Slotpark en dierentuin zijn hele jaar vrij toegankelijk

Tuinrondleidingen mei t/m okt: zo. 14.00 uur

Maneschijnwandeling: mei t/m okt: woe. 21.00 uur en na afspraak.

A grote slot

- B kleine slot
- C orangerieplein
- D terrassentuin
- E molen
- F molentuin
- G bergtuin met theehuis en prinsessentoren
- H fazantentuin
- I slothotel
- J vorstengrondstuk
- K voormalige wagenschuur
- L voormalige paardenstal
- M voormalig parkwachtershuis
- N slotvijver
- O slotpark
- P hotel "Vogelherd"
- Q damhertenterrein
- R "Hertenpoort"
- S Lutherberg
- T Calvijnberg met Louiseburcht
- U dierentuin

Seite 8-9

Landschapspark Degenershausen

Het park ligt idyllisch in het beschermde landschap van de Harz, als een sieraad in de aantrekkelijke omgeving. Door zijn ruime opzet, biedt het de bezoekers veel rust en ruimte voor ontspanning. De grootte van het park, dat alle kenmerken heeft van een Engels park met goed verzorgde solitair bomen, boomgroepen en bloeiende velden, valt al bij binnenkomst op. Het omvat tegenwoordig bijna 12 ha. en biedt ruimte aan meer dan 175 soorten inheemse en vreemde struiken. Wegen

doorkruisen het park met meer dan 2,8 km lengte en deze zijn ook geschikt voor rolstoelen. Een kleine vijver nodigt uit om een poosje te blijven.

Degershausen 8

Wieserode

06543 Falkenstein/Harz

Tel: 034743/53681

degershausen@t-online.de

www.landschaftpark-degershausen.de

Openingstijden

April – sept 8.00 – 19.00 uur

Okt – maart 9.00 – 17.00 uur

Rondleidingen door het park op aanvraag

Tel: 034743/53681

A vaste planten, kijk- en siertuin

B parkschuur

C voormalig herenhuis

D bron

E obelisk

F vijver

G graventerrein

Seite 10-11

Kloostertuin Drübeck

Het kloostercomplex met de kloosterkerk St. Vitus in Drübeck werd in de 10^e eeuw opgericht en behoort tot de belangrijkste Romaanse monumenten aan de noordelijke Harzrand.

De kloostertuinen werden tot in de 18^e eeuw verder aangelegd. De verschillende deeltuinen, zoals de kloosterhof met de bijna 300 jaar oude linde, of de tuin van de stiftsdames, laten ons het kloosterleven van vroeger tijden opnieuw beleven.

Kloostergarten 6, Drübeck

38871 Ilsenburg

Tel: 039452/943-30

Fax: 039452/943-45

www.kloster-druebeck.de

ez@kloster-druebeck.de

Kloostertuin

Hele jaar toegankelijk

Kloosterkerk

Dagelijks 6.30 – 19.00 uur

Toegang gratis

Rondleidingen door de kloosterkerk en tuin

Nov t/m maart op afspraak

April t/m okt: di-za 14.00 uur

zo/feestdg 11.00 en 14.00u

Rondleidingen voor groepen op afspraak altijd mogelijk

A kloosterkerk St. Vitus

B receptie abdissenhuis

C residenties

D Eva Heßlerhuis

E stiltehuis

F gastenhuus

G tuinhuis

H "Café im Gärtnerhaus"

met kloosterwinkel
I brouwerij
J wintertuin
K abdissentuin
L rozentuin
M tuin van de stiftsdames
N bleek en keukentuin
O kloosterhof met linde
P fruitweide
Q residentietuin
R doolhof

Seite 12-13

Stiftstuinen Quedlinburg

Het Brühlpark, een bosterrein met paden in de vorm van een ster, was oorspronkelijk in het bezit van het wereldlijke damesinternaat in Quedlinburg. In 1817 kwam het in handen van de stad. In 1866 werd in het bijzonder het landschappelijk uiterlijk bewerkt door tuinarchitect Eduard Petzold.

De huidige slottuin werd in de 30-er jaren van de 20^e eeuw aangelegd. De geometrische vormen van de vroegere Renaissancetuin werden aangepakt en met nieuwe aanleg gecombineerd. Het geheel van tuinen is historisch en naar vorm en functie nauw met het UNESCO- wereld erfgoed van de stad Quedlinburg verbonden.

Abteigasse/Brühlstraße

06484 Quedlinburg

Tel.: 03946/9056-24

Fax: 03946/9056-29

www.quedlinburg.de

www.adventsstadt.de

Park

Hele jaar vrij toegankelijk

Rondleidingen: voor individueel reizenden enkele malen per jaar, voor groepen op afspraak

Overnachtingen en toeristische informatie: Quedlinburg Tourismus-Marketing GmbH

Markt 4, 06484 Quedlinburg

A voormalige abdijtuin

B Brühl

C waterbassin

D waterleidinggebouw

E burgemeester Brecht monument

F weerstation

G hoogwatersteen

H grenssteen stiftsbereik

I Carl-Rittermonument

J Hollandergrachtje

K lindepleintje

L bloementuin

M voormalig Brühlwachtershuis

N Mitschurinsteen

O Klopstockmonument

P voormalige slakkenberg

Q middencirkel

R Brühlweide

S loofdal

T Brühlstraat

U stiftskerk St. Servatius

V slot

W kruidentuin

X rozentuin

Seite 14-15

Park Roseburg - Rieder

Westelijk van Ballenstedt ligt op een mosselkalkrug de Roseburg.

De theaterarchitect Bernhard Sehring bouwde het in 1907 voor zijn oude dag in de stijl van een Middeleeuwse, Duitse burcht. Pas later ontstond het mausoleum met de uitzichttoren. In het excentrieke, sprookjesachtige park kun je een veelvoud van stijlen van tuinaanleg vinden uit verschillende eeuwen.

De pseudoromantische architectuur van het gebouw en het park geven de Roseburg een sprookjesachtig karakter.

Auf der Roseburg, Rieder

06485 Ballenstedt

Mobiel: 0152/59718974

www.roseburg-harz.de

www.roseburg-gartentraeume.de

www.facebook.com/Roseburg.Harz

Openingstijden park

april t/m okt

dagelijks 9.00 – 18.00 uur

nov t/m maart

dagelijks 10.00 – 16.00 uur

Toegangsprijzen park

Volwassenen: 3,00€

Met korting*: 1,00€

*scholieren (13-16j), studenten, gehandicapten

Rondleidingen

Op afspraak

Tot 15 personen: 25,00€

(vaste prijs excl. Entree)

Elke volgende persoon: 1,50€

Voor mensen met een handicap of die slecht ter been zijn, is het park alleen met hulp toegankelijk. Wendt u zich dan aub tot onze hulpvaardige medewerkers. Parkeerplaatsen voor gehandicapten zijn aanwezig.

A ingang en poorthuis

B Roseburg woontoren

C loods

D Georgstoren

E volière

F florabrug

G uitzichtsterras

H waterpartij met terrassen

I lindenlaan met engeltjesgalerij

J uitzichtsplateau met leeuwenbeeld

K resten van de vroegere Rudolphsburcht

L cirkel met Italiaanse borstbeelden

M uitzichtstoren

N trappenopgang

O wachttoren

P terras bij de wachttoren

Seite 16-17

Landschapspark Spiegelsberge

De Spiegelsbergen - naar zijn vroegere bezitter, Ernst Ludwig Christoph Freiherr von Spiegel zum Diesenberg, genoemd - werden vanaf 1761 in een landschapspark naar Engels voorbeeld omgebouwd.

In 1783 reisde Goethe met hertogin-moeder Anna Amalia von Saksen-Weimar naar Halberstadt, bezichtigde de Spiegelsbergen en ontmoette daar dichter en domsecretaris Johann Wilhelm Gleim.

In de kelder van het jachtslot bevindt zich 's werelds oudste reuzenwijnvat. Het werd in 1594 gebouwd en heeft een inhoud van 144.000 liter. In het jaar 2008 werd het vat opgenomen in het Guinness Book of Records.

Spiegelsberge 4

38820 Halberstadt

Tel: 03941/551826

Fax: 03941/551088

www.halberstadt.de

halberstadt-info@halberstadt.de

Park

Hele jaar vrij toegankelijk

Dierentuin met toegang

Rondleidingen door het park en naar het reuzenwijnvat via Halberstadt-informatie, tel:
03941/551815

halberstadt-info@halberstadt.de

A jachtslot

B Saldernse grot

C Rochowse grot

D gedenkzuil

E belvédère

F Heinrichs hoogte

G zonnehoek

H Erlachs rust

I hermitage

J schaapsherdersgrot

K voormalig badhuis

L mausoleum

M zitplaats "Grüner Schröder"

- N oude "Scheibenplatz"
- O Schwerinsburg
- P Schwerins rust
- Q bron
- R vroeger pachtershuis/gastenhuis
- S fazantenhok
- T manege
- U nieuwe schietbaan in de dierentuin
- V nieuwe "Scheibenplatz" in dierentuin
- W paviljoen in dierentuin
- X vroegere houten brug in richting Bismarcktoren

Seite 18-19

Slottuin Wernigerode

Bij de Wernigeroder tuinen en parken sluiten zich de volgende tuinen aan: de vroegere vorstelijke dierentuin, de lusttuin, het kanstanjebos en de terrassentuinen dicht bij het slot. In hun totaliteit geven ze een goede afspiegeling van de tuinhistorische ontwikkeling vanaf de formele Barok – via de sentimentele landschapstuin – tot de historische hoogtetuinen.

Het door tuinen omringde slot, dat uit een Middeleeuwse burcht is ontstaan, is met zijn prominente ligging het waarmerk van de stad.

Am Schloss 1

38855 Wernigerode

Tel: 03943/5530-30

Fax: 03943/5530-55

www.schloss-wernigerode.de

museumsleitung@schloss-wernigerode.de

Overnachtingen en toeristische informatie: Wernigerode Tourismus GmbH, Marktplatz 10, 38855 Wernigerode

Tel: 03943/5537835 of 19433

info@wernigerode-tourismus.de

www.wernigerode-tourismus.de

- A slot met museum en slotkerk
- B terrastuinen
- C kastanjebos
- D lusttuin met orangerie en palmenhuis
- E voormalige vorstelijke dierentuin
- F wildpark "Christianental
- G Agnesberg"
- H zilverdennenveld
- I dierentuinmuur
- J ruïne Ernestinehuis
- K blokhut
- L forellenbron
- M speelhuis
- N berenkooi
- O vorstengrafkelder
- P paardenstal
- Q monument van goddelijke verlossing
- R Eurocamp 2004/2007
- S Constantijnsteen
- T vorstensteen
- U altaar van de waarheid
- V monument Hans von Hoff

Seite 20

Kuurpark Bad Suderode

De klimatologische en gezondheidsbevorderende elementen in Bad Suderode vindt men in het bijzonder in het "Kurpark", als gevolg van de gunstige ligging in een uitloper van een trog, die zich van oost naar west tussen twee bergketens uitstrekt. Door die omstandigheden wordt voortdurend zuurstofrijke, zuivere lucht naar het kuurpark getransporteerd. Het park ligt afgeschermd van rauwe wind. Boswandelwegen, panoramawegen, een bronnenrondwandelpad en een botanische wandelpad hebben hun startpunt in het kuurpark. Dit biedt goede mogelijkheden voor ontspanning. Bezoekers kunnen zich in de Kneippvoorzieningen in het koude en gezonde nat wagen.

Bad Suderode

Felsenkellerpromenade 4

06485 Quedlinburg

Tel: 039485/51-0

Mail: info@bad-suderode.de

Website: www.bad-suderode.de

Openingstijden: hele jaar geopend, vrije toegang

Seite 21

Brockentuin

De al in 1890 door Prof. Peter uit Göttingen opgerichte Brockentuin ligt in het hart van het Nationale Park Harz, boven op de Brocken, de hoogste berg van Noord-Duitsland. Deze kan men via verschillende wandelpaden of met de Brockenbaan of met een huifkar bereiken.

In de Brockentuin kunt u maar liefst 1600 plantensoorten vinden, die normaal gesproken in het hooggebergte voorkomen. De tuin wordt onderhouden door het Nationaal Park, de Martin-Luther-Universiteit Halle en de Georg-August-Universiteit in Göttingen. Het is een onderzoeksplaats en een leerplek en draagt bij aan het behoud van de inheemse Brockenflora.

Het terrein kan onder begeleiding van een van de medewerkers van het nationale park worden bezichtigd.

Lindenallee 35

38855 Wernigerode

Tel: 03943/550220 of 0170/5709015

Mail: poststelle@nationalpark-harz.de

www.nationalpark-harz.de

Openingstijden:

mei t/m oktober

ma-vr 11.30 en 14.00 uur

za-zo samen met terreinrondleidingen om 11.00 uur en om 13.00 uur en ook na aanmelding via telefoonnummer 03943/550220 of 0170/5709015.

Seite 22

Voormalige Renaissance lusttuin Hessen bij de Fallstein

Hertogin Elisabeth von Braunschweig-Wolfenbüttel gaf in 1607 opdracht aan tuinontwerper Johann Royer een Renaissance pronktuin aan te leggen. Kopergravures van Merian geven een beeld van de uitbreiding en het ontwerp van de voormalige lusttuin. Deze tuinaanleg is de enige in zijn soort in dit omvangrijke topografiewerk, dat belangrijke betekenis heeft voor wat in die tijd als absolute standaard gold. Van het waarachtig koninklijk ingerichte park zijn tot op heden slechts enkele fundamentresten van kanaalmuren en van een grootschalige paradijsbron bewaard gebleven. Hoe de lusttuin en het slot er in hun bloeitijd uitgezien hebben, kan men tegenwoordig op een schaalmodel in een tentoonstelling bewonderen.

Stobenstraße 15

38835 Hessen

Tel: 039426/61038

05331/9032142

039426/5583

Mail: k-bogoslaw@t-online.de

Of hesnem966@t-online.de

Of baerbel-daeumler@t-online.de

Openingstijden

Maart t/m oktober: elke laatste zondag van de maand 13.30 – 15.30 uur en op afspraak

Rondleidingen: 14.00 – 15.30 uur

Toegang: € 2,- (met rondleiding €3,-)

Seite 23

Kloostertuin Michaelstein

Twee kloostertuinen met talrijke bijzondere planten vormen een aantrekkelijk aspect van het voormalige cisterciënzer klooster Michaelstein, dat in 1146 werd opgericht. Beide werden naar voorbeeld van Middeleeuwse ontwerpen en aantekeningen aangelegd.

In de kruidentuin groeien ongeveer 260 plantensoorten op een beschutte plaats; ze hebben vooral betekenis als geneeskrachtig middel. De groentetuin toont de planten, die vroeger als voedingsmiddel golden. Verbouwd worden de gewone groente, graan en fruit van de monniken, maar ook historische appelsoorten.

Een vaste tentoonstelling “Kloostertuinen, ontwikkeling – gebruik – symboliek”, in de vroegere monnikszaal van de afzondering, vult het thema het hele jaar door aan. Deze geeft inzicht in de geschiedenis van tuinen en toont de verbinding met de medische aspecten, voeding, beeldende kunst en de kloosterbouwkunst.

Stichting Klooster Michaelstein-Muziekacademie Saksen-Anhalt voor opleiding en uitvoeringspraktijk.

Michaelstein 3

38889 Blankenburg

Tel, fax

03944/9030-0

03944/9030-30

Mail: rezeption@kloster-michaelstein.de

www.kloster-michaelstein.de

Openingstijden

April t/m okt dagelijks 10.00 – 18.00 uur

Nov. t/m maart di-za 14.00 – 7.00 uur

Zo/feest 10.00 – 17.00 uur

Op 1 jan, 24/25 en 31 dec. gesloten.

Seite 24, 25, 26 und 27

Overige aanbevelingen

Weil es hier um Adressen handelt, muss hier weiter nichts übersetzt werden.

Seite 28/29 Karte

Titel bleibt gleich wie auf Deutsch.

Kleine text unten links in der Karte wird folgendes:

De kaart toont een gestileerd overzicht van Saksen-Anhalt en is niet maatstafgevend. Landkaarten worden uitgegeven door het kadaster en door geo-informatie Saksen-Anhalt. Verder informatie onder:

www.lvermgeo.sachsen-anhalt.de

Seite 30

Saksen-Anhalt en de 18^e eeuw

Het tijdperk van de 18^e eeuw wordt in vele musea in Saksen-Anhalt en in de Harz spannend en aanschouwelijk overgebracht. Deze hebben zich aaneengesloten in het museum-toeristische netwerk "Sachsen-Anhalt und das 18^e Jahrhundert". Ze geven de bezoekers inzicht in de verschillende woonsituaties van de adellijken en burgers van de 18^e eeuw, maken u bekend met dichters, componisten, schilders, filosofen en pedagogen en vertellen van wat de mensen tijdens de "Verlichting" bezighield. Verlevendigd wordt deze tijd door evenementen, tentoonstellingen en ook door publicaties over verschillende thema's zoals: vrouwen in de 18^e eeuw, leven van alledag of gezelligheid en saamenzijn.

Wat niet te overzien is: vele van de deelnemende huizen en musea staan in nauwe verbinding met de Gartenträume. Dat kan ruimtelijk zijn, zoals in het geval van slottuinen, maar ook door een persoon, zoals Ernst Ludwig Christoph Freiherr von Spiegel zum Diesenberg, die de Spiegelsbergen in Halberstadt liet aanleggen en van wie de werken in het stadsmuseum – Spiegels voormalige stadspaleis – geëerd worden. Het Gleimhuis, dat een belangrijke tentoonstellingsplek is van deels unieke portretten, brieven en boeken uit de 18^e eeuw, stuurt en coördineert de initiatieven van het Bundesland.

Verdere partners, evenementen en opvoedkundige aspecten van musea onder: www.LSA18.de

Partners in de Noord-Oost-Harz

- 1 klooster Drübeck
- 2 slot Wernigerode GmbH
- 3 Hoofdarchief Saksen-Anhalt, Wernigerode
- 4 Stadsmuseum Halberstadt
- 5 Gleimhuis Halberstadt
- 6 Berend Lehmannmuseum Halberstadt
- 7 Schaakmuseum Ströbeck

8 Klopstockhuis Quedlinburg

9 Slotmuseum Quedlinburg

Seite 32

Text rechts(Namen und Adressen) bleibt gleich, Köpfe links werden als folgt:

Impressum

Uitgever:

Vormgeving:

Bewerking:

Foto's:

Kaarten:

Stand:

Druk:

Bitte hinzufügen:

Vertaling: Christine Nieuwenhuis